

PREDGOVOR

52. Svjetski dan sredstava društvenih komunikacija

„ISTINA ĆE VAS OSLOBODITI“ (Iv 8,32)
FAKE NEWS I NOVINARSTVO MIRA

Već 52. godinu zaredom rimski biskupi se, u povodu Svjetskoga dana društvenih komunikacija, posebnom porukom obraćaju cijeloj Katoličkoj Crkvi, kao i svakom njezinu članu ponaosob, ali i cijelomu svijetu, posebice vlasnicima, urednicima i svim djelatnicima u tom važnom području suvremenoga svijeta. Naravno, također jednako i korisnicima njihovih poruka, ideja i informacija. I svake godine ta je poruka posvećena nekoj novoj temi, koja u prethodnom razdoblju nije bila sadržaj papinskih poruka. Tako je i ove godine učinio papa Franjo.

U skladu s odlukom Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine iz 2003. godine, Svjetski dan sredstava društvene komunikacije održava se u našim biskupijama svake godine u posljednju nedjelju mjeseca rujna. Tako će taj dan, koji se ove 2018. godine održava 52. put, u skladu s tom odlukom, u našim župama biti obilježen 30. rujna.

Već se kroz nekoliko godina ustalio običaj da predsjednik Vijeća za medije BK BiH, u dogovoru s nadležnim biskupom i župnikom, na taj dan predvodi slavlje Svete Mise u jednoj od naših župnih zajednica. Svake godine u drugoj biskupiji i drugoj župi. Započelo je Svetom Misom u Mostaru 2014. godine, te nastavljeno u Sarajevu, Banja Luci i Tomislavgradu. I nastavljajući tu lijepu tradiciju, ove godine će to, ako Bog da, biti u Žepču, gdje ćemo zajedničku molitvu uputiti Gospodinu Bogu da učini, kako bi svaki čovjek bio zaštićen od ropstva lažnih vijesti te

kako bi njihovi proizvođači odustali od ponižavanja čovjeka i postali sluge istine, koja oslobađa.

Vođen Isusovim riječima „Istina će vas osloboditi“ (Iv 8,32), papa Franjo je ovogodišnju svoju poruku posvetio upravo temi lažnih vijesti (*fake news*) i novinarstvu mira. U njoj snažno naglašava da su kršćani, kao sljedbenici Istine i u skladu s navedenim Isusovim riječima, pronositelji istinite vijesti i da svaki čovjek ima pravo na istinu te da se nitko ne može smatrati oslobođenim dužnosti suprotstavljanja lažima.

Budući da su novinari najvažniji čimbenik u tom važnom području suvremenoga načina života i kulture, neka bude ponovljeno da se izborom datuma objavljivanja ove poruke nastavlja praksa, da ju pape objavljuju 24. siječnja, na blagdan svetoga Franje Saleškoga, ženevskoga biskupa (†1622.), crkvenoga naučitelja (1877.) i zaštitnika novinara od 1923. godine, u čiji zagovor preporučujemo živote i plemenita nastojanja svih medijskih djelatnika, posebice onih koji šire istinu i suprotstavljaju se laži.

U skladu s osnovnom Papinom nakanom, pozivamo sve medijske djelatnike, da se svojim djelovanjem i pisanjem pridruže onima, koji šire istinu kao sredstvo i put oslobođenja čovjeka. A po zagovoru svetoga Franje Saleškoga, neumornoga propovjednika istine, neka milosrdni Gospodin blagoslovi sva nastojanja, da se učvrsti istina i jača novinarstvo mira, te medijske djelatnike i sredstva priopćavanja neka učini plodnim sredstvima služenja Istini koja oslobađa.

Sarajevo, 6. rujna 2018.

*✠ Don Tomo Vukšić, vojni biskup u BiH
Predsjednik Vijeća za sredstva
društvenoga priopćavanja BK BiH*

Poruka pape Franje za 52. Svjetski dan sredstava društvene komunikacije

„Istina će vas osloboditi“ (Iv 8,32). *Fake news* i novinarstvo mira

Draga braćo i sestre,

komunikacija je dio Božjeg nauma sa čovjekom i osnovni način na koji doživljavamo zajedništvo. Čovjek, stvoren na sliku i priliku svoga Stvoritelja, može izraziti i dijeliti sve što je istinito, dobro i lijepo. Kadar je opisati svoja iskustva i svijet koji ga okružuje, i tako stvarati povijesno sjećanje i razumjeti zbivanja. Ali ako čovjek slijedi vlastitu oholost i sebičnost, tada može i svoju sposobnost komunikacije koristiti na krivi način kao što se vidi od samih početaka iz biblijskih izvješća o Kajinu i Abelu i Babilonskoj kuli (usp. Post 4,4-16; 11,1-9). Iskrivljivanje istine tipični je znak toga izobličavanja, kako na pojedinačnoj razini tako i na razini zajednice. Naprotiv, kad smo vjerni Božjem planu, komunikacija postaje djelotvoran izraz našeg odgovornog traganja za istinom i našeg stremljenja dobru.

U današnjem svijetu sve brže komunikacije i digitalnih sustava, svjedoci smo širenja onoga što se naziva „lažne vijesti“, takozvane *fake news*. To nas poziva na razmišljanje i zato sam odlučio u ovoj poruci vratiti se temi istine o čemu su već više puta govorili moji predšasnici počevši od pape **Pavla VI.** (usp. Poruka iz 1972. godine: *Društvene komunikacije u službi istine*). Na taj način želim dati doprinos zajedničkom nastojanju oko sprječavanja širenja lažnih vijesti i ponovnom otkrivanju dostojanstva novinarskog zanimanja i osobne odgovornosti novinara u priopćivanju istine.

1. Što je to lažno u „lažnim vijestima“

Fake news je izraz o kojem se mnogo raspravlja i govori. Općenito se odnosi na širenje dezinformacija putem interneta ili tradicionalnih medija. Pod tim se izrazom dakle misli na lažne informacije, utemeljene na nepostojećim ili iskrivljenim činjenicama a koje imaju za cilj zavaravanje i čak manipuliranje čitateljima. Širenjem lažnih vijesti može se težiti postizanju određenih ciljeva, vršenju utjecaja na političke odluke i pogodovanju gospodarskim interesima.

Učinkovitost lažnih vijesti prvenstveno se ogleda u njihovoj sposobnosti oponašanja stvarnih vijesti, to jest njihovoj sposobnosti da izgledaju uvjerljive. Kao drugo, ove lažne, ali uvjerljive vijesti su zavodljive, u smislu da su kadre privući pažnju onih kojima su namijenjene, pribjegavajući stereotipima i predrasudama raširenim u društvu i iskorištavajući emocije koje se mogu lako i brzo pobuditi poput tjeskobe, prezira, ljutnje i frustracije. U širenju takvih lažnih vijesti često se pribjegava manipulativnom korištenju društvenih mreža i načina na koji one funkcioniraju. Tako se sadržaji, iako neutemeljeni, mogu tako brzo proširiti da se i njihovim službenim opovrgavanjem teško više uspijeva popraviti nanesenu štetu.

Fake news je teško razotkriti i iskorijeniti među ostalim i zato što se interakcija među mnoštvom osoba odvija u homogenim digitalnim okruženjima u koja ne prodiru različiti pogledi i mišljenja. Plod te logike dezinformacija je izostanak zdrave poredbe s drugim izvorima informacija što bi moglo dovesti do pozitivnog sruza s predrasudama i otvoriti konstruktivan dijalog; namjesto toga javlja se opasnost da se osobe pretvori u nenamjerne sudionike u širenju pristranih i neutemeljenih ideja. Tragedija

dezinformiranja je u tome da se diskreditira druga koja se predstavlja kao neprijatelja do te mjere da ga se demonizira što može imati za posljedicu raspirivanje sukoba. Lažne vijesti ukazuju tako na prisutnost nesnošljivih i odviše osjetljivih stavova i vode jedino prema širenju arogancije i mržnje. To je konačni ishod neistine.

2. Kako ih prepoznati?

Nitko se od nas ne može smatrati oslobođenim dužnosti suprotstavljanja tim lažima. To nije lak zadatak, jer se u širenju dezinformacija često namjerno pribjegava uvijenom govoru i retorici koja suptilno dovodi u zabludu, a katkad se koriste i sofisticirani psihološki mehanizmi. Hvalevrijedne su stoga odgojne inicijative i obrazovni programi koji imaju za cilj pomoći osobama da tumače i vrednuju informacije koje pružaju mediji i podučavaju ih da ne budu nesvjesni širitelji dezinformacija, nego protagonisti razotkrivanja laži. Hvalevrijedne su također one institucionalne i zakonske inicijative koje su usmjerene na razvijanje propisa za suzbijanje tog fenomena, kao i inicijative koje poduzimaju tehnološke i medijske tvrtke sa ciljem definiranja novih kriterija za provjeru osobnih identiteta koji se skrivaju iza milijuna digitalnih profila.

No, sprječavanje i prepoznavanje mehanizama dezinformacije zahtijeva također duboki i pažljivi proces razlučivanja. Moramo razotkriti ono što bi se moglo nazvati „zmijskim taktikama“ koje koriste oni koji se prerušavaju kako bi mogli udariti u bilo koje vrijeme i na bilo kojemu mjestu. To je bila strategija kojoj je pribjeglja „lukava zmija“ o kojoj se govori u Knjizi Postanka, koja je, u počecima čovječanstva, bila tvorcem prve „fake news“ (usp. Post 3,1-15), a što je dovelo do tragičnih posljedica

grijeha, počevši od prvog bratoubojstva (usp. Post 4) i bezbrojnih drugih vrsta zala počinjenih protiv Boga, bližnjega, društva i stvorova. Strategija ovog vještog „oca laži“ (Iv 8,44) upravo je prikrivanje, podli i opasni oblik zavodjenja koji probija put do čovjekova srca lažnim i privlačnim argumentima.

U izvješću o istočnome grijehu napasnik se približava ženi pretvarajući se da joj je prijatelj, da se zanima za njezino dobro i počinje svoj govor tvrdnjom koja je samo djelomice istinita: „Zar vam je Bog rekao da ne smijete jesti ni s jednog drveta u vrtu?“ (Post 3,1). Bog, zapravo, nikada nije rekao Adamu da ne jede ni s jednog drveta, već samo s jednog stabla: „sa stabla spoznaje dobra i zla da nisi jeo!“ (Post 2,17). Žena je, istina, u svome odgovoru ispravila zmiju, ali je „zagrizla“ na njezinu provokaciju: „Samo za plod stabla što je nasred vrta rekao je Bog: 'Da ga niste jeli! I ne dirajte u nj, da ne umrete!'“ (Post 3,3). Njezin je odgovor formuliran u legalističkom i negativnom smislu: nakon što je povjerovala varalici i dopustila da bude uvedena u njezinu verziju činjenica, žena podliježe zavodjenju. Tako najprije posvećuje pažnju njezinu uvjeravanju: „Ne, nećete umrijeti!“ (r. 4). Napasnikova „dekonstrukcija“, zatim, poprima privid istine: „Nego, zna Bog: onog dana kad budete s njega jeli, otvorit će vam se oči, i vi ćete biti kao bogovi koji razlučuju dobro i zlo“ (r. 5). Božja očinska preporuka, koja je bila za njihovo dobro, osporavana je privlačnim zavodjenjem neprijatelja: „Vidje žena da je stablo dobro za jelo, za oči zamamljivo, a za mudrost poželjno“ (r. 6). Taj nam biblijski prikaz otkriva dakle bitnu činjenicu za naše razmišljanje: ne postoje bezopasne dezinformacije. Štoviše, vjerovati u laži može imati kobne posljedice. Čak i blago iskrivljavanje istine može imati opasne učinke.

U tome je uključena naša pohlepa. *Fake news* često postaju viralne, šire se naime tako brzo da ih je teško zaustaviti, ne zbog logike dijeljenja koja karakterizira društvene medije, već zato što oni koji ih šire igraju na kartu nezasićene pohlepe koju je lako pobuditi kod čovjeka. Sami ekonomski i oportunistički razlozi za širenje dezinformacije ukorijenjeni su u žeđi za moći, želji za posjedovanjem i uživanjem, što nas u konačnici čini žrtvama još tragičnije prevare: prijevarnoj moći zla koje ide od jedne laži do druge kako bi nam otelo slobodu srca. Zato poučiti istini znači podučavati ljude kako razlučiti, procijeniti i razumjeti naše najdublje želje i sklonosti, da ne bismo izgubili iz vida što je dobro podliježući svakoj napasti.

3. „Istina će vas osloboditi“ (Iv 8,32)

Stalno trovanje lažima završava potamnivanjem našeg unutarnjeg života. **Dostojevski** je mudro primijetio: „Onaj, koji sam sebi laže i sluša vlastitu laž svoju, dotjerat će dotle da neće više poznati nikakve istine ni u sebi, ni oko sebe, nego će, dosljedno, prestati poštovati i sebe i druge. A ne štujući nikoga, prestajete ljubiti, a da bi se bez ljubavi zabavio i rasonodio, odaje se strastima i grubim slastima, te postaje prava životinja u svojim porocima, a sve zato, jer neprestano laže i drugima i samom sebi“ (*Braća Karamazov*, II, 2).

Kako se dakle obraniti? Najradikalniji protulijek za „virus laži“ je čišćenje istinom. U kršćanskom shvaćanju, istina nije samo pojmovna stvarnost koja se tiče suda o stvarima, koje se definira kao istinite ili lažne. Istina nije samo iznošenje na vidjelo stvari koje su skrivene, „otkrivajući stvarnost“, na što upućuje drevni grčki pojam *aletheia* (koji dolazi od *a-lethès*, „neskriven“). Istina ima veze sa čitavim

našim životom. U Bibliji uključuje značenja kao što su podrška, postojanost i povjerenje, kako što se vidi iz korijena *'aman*, od kojeg dolazi također naš liturgijski izraz Amen. Istina je nešto na što se možeš osloniti da ne padneš. U ovom relacijskom smislu, jedini uistinu pouzdan i vrijedan povjerenja – onaj na koga možemo računati – odnosno „istiniti“, je živi Bog. Isus kaže: „Ja sam... Istina“ (Iv 14,6). Čovjek, dakle, otkriva istinu i iznova otkriva istinu kada je doživljava u sebi samom kao vjernost i pouzdanost Onoga koji ga ljubi. Jedino to može osloboditi čovjeka: „Istina će vas osloboditi“ (Iv 8,32).

Oslobođenje od laži i traženje odnosa: to su dva neizostavna sastojka da bi naše riječi i djela bili istiniti, vjerodostojni i pouzdani. Da bismo prepoznali istinu trebamo razlučiti sve što potiče zajedništvo i promiče dobrotu od svega onoga što teži izoliranju, razdvajanju i suprotstavljanju. Istina se, prema tome, ne dohvaća kad se nameće izvana kao nešto neosobno, nego jedino kad proistječe iz slobodnog odnosa među osobama, iz međusobnog slušanja. K tomu, istinu se nikada ne prestaje tražiti jer se laž uvijek može ušuljati, pa i onda kad tvrdimo stvari koje su istinite. Besprijekorni argument može se, naime, temeljiti na neospornim činjenicama, ali ako se koristi zato da se povrijedi drugoga i da se tu osobu diskreditira u očima drugih, koliko god izgledao ispravno, nije istinit. Istinitu izjavu možemo prepoznati po njezinim plodovima: potiče li svađu, raspiruje li podjele, širi li resignaciju, ili, pak, promiče informirano i zrelo promišljanje koje vodi prema konstruktivnom dijalogu i plodonosnim rezultatima

4. Istina je prava novost

Osobe, a ne strategije najbolji su protulijek za laži. Osobe koje su oslobođene od pohlepe, koje su spremne slušati i koje se trude stupiti u iskreni dijalog da bi na svjetlo dana izašla istina; osobe koje privlači dobrota i koje se odgovorno služe riječima. Ako je odgovornost odgovor na širenje lažnih vijesti, tada je velika odgovornost na onima čiji je zadatak pružati informacije, a to su novinari, čuvari vijesti. U današnjem svijetu njihov posao nije samo zanat, već pravo i istinsko poslanje. Oni imaju zadatak, u vrtlogu vijesti i silnoj pomami za senzacionalnim vijestima, sjetiti se kako u središtu vijesti nije brzina njezinog objavljivanja niti njezin utjecaj na publiku, nego osobe. Informirati druge znači oblikovati ih, to znači biti u doticaju s ljudskim životima. Zato su jamčenje točnosti izvora i čuvanje komunikacije stvarna sredstva u promicanju dobra, stvaranju povjerenja i otvaranju puta prema zajedništvu i miru.

Želim, dakle, pozvati sve na promicanje novinarstva mira. Pod time ne mislim na sladunjavu vrstu novinarstva koje niječe postojanje ozbiljnih problema i ima prizvuk sentimentalizma. Naprotiv, pritom mislim na novinarstvo koje je istinito i protivi se lažima, dojmljivim sloganima i senzacionalnim naslovima; na novinarstvo koje su stvorili ljudi za ljude, koje je u službi svih ljudi, posebno onih – a oni čine većinu u našem svijetu – koji nemaju glasa; na novinarstvo koje je manje usredotočeno na izvanredne vijesti, koje je zaokupljeno traženjem stvarnih uzroka sukobâ, kako bi potaknulo dublje razumijevanje i pridonijelo njihovom rješavanju pokretanjem blagotvornih procesa; na novinarstvo koje se stalno zalaže za to da upućuje prema rješenjima koja predstavljaju alternativu eskalaciji vike i verbalnog nasilja.

U tome smislu, nadahnjujući se na jednoj franjevačkoj molitvi, mogli bismo se ovako obratiti Istini u osobi:

Gospodine, učini nas oruđima svoga mira.

Daj nam da prepoznamo zlo koje je prikriveno u komunikaciji koja ne izgrađuje zajedništvo;

Pomozi nam da uklonimo otrov iz naših prosudbi.

Pomozi nam da govorimo o drugima kao našoj braći i sestrama.

Ti si vjeran i vrijedan povjerenja; daj da naše riječi budu sjeme dobra za svijet:

gdje je buka, da naučimo slušati;

gdje je konfuzija, da nadahnjujemo sklad;

gdje je nejasnoća, da donosimo jasnoću;

gdje je isključivost, da donosimo solidarnost;

gdje je senzacionalizam, da koristimo trezvenost;

gdje je površnost, da postavljamo prava pitanja;

gdje je predrasuda, da pobuđujemo povjerenje;

gdje je neprijateljstvo, da donosimo poštivanje;

gdje je laž, da donosimo istinu.

Amen.

*Iz Vatikana, 24. siječnja 2018.,
spomendan sv. Franje Saleškog*

Papa Franjo

UČIMO PREPOZNAVATI I ČUVATI ISTINU

(*Poticaji za Misno slavlje*)

Uvod u pokajnički čin

Braćo i sestre! Iskreno vas pozdravljam. Želim u ovom uvodu u Svetu misu reći zašto smo se okupili danas ovdje u Žepču. Drugi vatikanski sabor je preporučio u Dekretu o sredstvima društvenog priopćivanja *Inter mirifica* iz 1963. da svaka biskupija godišnje slavi dan sredstava društvenog priopćivanja i ustanovljen je Svjetski dan tih sredstava. Cijela Crkva slavila je Prvi svjetski dan medija 1967. Budući je u našoj Crkvi u BiH mjesec svibanj prepun liturgijskih slavlja, naši biskupi odlučili su na svojoj sjednici održanoj u Mostaru u ožujku 2003. da mi na području BK BiH slavimo taj Dan zadnje nedjelje u mjesecu rujnu. Vijeće za sredstava društvenog priopćivanja BK BiH preporučilo je na sastanku u Sarajevu 23. kolovoza 2018. da taj Dan slavimo danas ovdje u ovom lijepom kraju BiH, Žepču. Hvala ocu župniku i vama poštovani župljani.

Danas je i 26. nedjelja kroz liturgijsku godinu B, a upravo u Zbornoj molitvi, koja je jedna od najstarijih molitava, moli se: „Bože, ti svoju svemoć očituješ najviše praštanjem i milosrđem.“

Braćo i sestre, Bog svoje praštanje i milosrđe očituje i u euharistiji. Zato, pokajmo se za svoje grijehе – posebno kad smo lagali i druge ocrnjivali neistinitim informacijama – da dostojno primimo Božje praštanje i milosrđe te svečano proslavimo ova sveta otajstva.

Homilija

Prvi put Svjetski dan sredstava društvenog priopćivanja slavljen je 7. svibnja 1967. Te godine papa **Pavao VI.** poslao je prvu poruku u povodu Svjetskog dana sredstava

društvenog priopćavanja s naslovom *Sredstva društvenog priopćavanja*.

Tema Papine poruke za sljedeću godinu Svjetskog dana sredstava društvenog priopćavanja najavljuje se 29. rujna, na blagdan arkanđela Mihaela, Rafaela i Gabrijela, koji su proglašeni zaštitnicima djelatnika na radiju, a sama Poruka objavljuje se na blagdan zaštitnika novinara sv. Franje Saleškog 24. siječnja.

Ove godine na taj dan sadašnji papa Franjo poslao je 52. poruku za Svjetski dan sredstava društvenog priopćavanja s naslovom „*Istina će vas osloboditi*“ (Iv 8,32) – *Lažne vijesti i novinarstvo mira*.

Istina je temelj izgradnje osobnog i zajedničkog života, ali i cijelog društva. Bez nje se ne može ispravno, pravedno i dobro živjeti. No, čovjek je sklon povredi istine. Zato imamo među deset Božjih zapovijedi osmu zapovijed koja glasi: „Ne svjedoči lažno na bližnjega svoga!“ (Izl 20,16). Objava te zapovijedi govori kako su ljudi i u izabranom narodu jedni druge lagali i jedni o drugima lagali. I stari mudraci izvan židovstva i kršćanstva pozivali su ljude da ne govore ništa drugo osim istine.

Isus Krist, sin Božji, objavljuje Božju istinu. Evandelist Ivan kaže za njega „Pun milosti i istine“ (Iv 1,14). Isus sam za sebe veli: „Ja sam put, istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni.“ Isus nas je pozvao da idemo k Ocu s njim. Zatim, rekao je Židovima koji su mu vjerovali, a i nama govori: „Ako ustrajete u mojoj nauci, uistinu ste moji učenici; upoznat ćete istinu, a istina će vas osloboditi“ (Iv 8,31-32).

Zacijelo, samo reći da sam Isusov učenik nije dovoljno. Na put življenja s Njim čovjek se treba uz dar Božje milosti istinski truditi svaki dan svoga života.

Sv. Franjo Asiški opominjao je braću da ne ogovaraju i ne kleveću (NP 11). Govorio je kako je prava ljubav kad brat ljubi i štuje brata svakoga kad je daleko od njega isto kao kad bi bio zajedno s njim, i ne bi o njemu ništa iza leđa govorio što ne bi pred njim mogao s ljubavlju reći (Op 25).

Filozof **Blaise Pascal** kaže kako su ljudsko samoljublje i sebičnost ono što ga nuka na laž i laskanje drugima zbog koristi. Laž i laskanje stvaraju od čovjeka licemjernu osobu.

Ruski književnik **Gogolj** bavio se istinom u svome romanu *Mrtve duše*. U njemu on opisuje ljude koji lažu i o mrtvima kako bi se dobilo što više zemlje. A **Turgenjev** govori da je čovjek slobodan samo kad služi istini.

Francuski pisac **Gilbert Cesbron** je napisao psihološki roman: *Ovo je vrijeme prevaranata*.

Već je papa **Ivan Pavao I.** ukazivao kako su „prevaranti“ počeli koristiti komunikacijska sredstva, koja su sama po sebi dobra, „objavljujući skandalozne i uvredljive insinacije, podilaze najnižim porivima svjetine, načinjaći malo pomalo moralni smisao“. Zahvaljujući brojnim lažima ljudi su počeli misliti kako se do istine i ne može doći i kako je postala relativna. Papa upozorava kako su „laž i istina prihvaćene s jednakim pravom građanstva“ i kako je to „najbolniji vid laganja“.

Ti navodi koji nam pokazuju rast širenja neistine, „lažnih vijesti“ (*fake news*) razlog su zašto je papa Franjo u ovoj 52. poruci progovorio o lažnim vijestima koji se šire sredstvima društvenog komuniciranja.

Sveti Otac navodi kako od samih početaka, u biblijskom izvješću o Kajinu i Abalu, vidimo „ako čovjek slijedi

vlastitu oholost i sebičnost, tada svoju sposobnost komunikacije koristi na kriv način“. Iz tih poriva počne istinu iskrivljivati. Tragedija „lažnih vijesti“ jest u tome što imaju za cilj diskreditirati drugoga. Drugi biva predstavljan toliko negativno da ga se demonizira. Lažne vijesti vode sukobu, aroganciji i mržnji.

Papa poziva sve nas da učimo prepoznavati „lažne vijesti“ i zaustaviti njihovo širenje, kao i prepoznavanje „blagog iskrivljivanja istine“. Dakako, poziva i sve institucije koje mogu pravno zabraniti širenje takvih vijesti da to učine.

Čovjek je trajno pozvan čistiti svoje srce. Lažne vijesti ciljaju na ljudske emocije. Zato treba jačati duhom i znati i moći kontrolirati svoje srce. Ne dopusti da ga ispuni laž. Poziva nas papa Franjo da se oslobodimo laži i tražimo istinske odnose. Samo istinskim odnosima mogu naše „riječi i djela biti istiniti, vjerodostojni i pouzdani“. Istina potiče pravo zajedništvo i dobrotu, a laž potiče izoliranje, razdvajanje i suprotstavljanje.

Zatim Papa u odgovornosti vidi odgovor na širenje lažnih vijesti. Novinare, naziva „čuvarima vijesti“ koji imaju veliku odgovornost. Poziva ih da uvijek vide da je u središtu vijesti osoba, a ne nešto drugo. Za njega su „jamčenje točnosti izvora i čuvanje komunikacije stvarna sredstava u promicanju dobra, stvaranju povjerenja i otvaranju puta prema zajedništvu i miru“. Pozvao je na „novinarstvo mira“ koje ima hrabrosti ući u dubinu i otkrivati stvarnu istinu i korijene zla.

Ne zaboravimo i današnja misna čitanja koja govore o proroštvu. Papa Ivan Pavao I. govorio je o „proročkoj optužbi“. Tu vrstu proroštva koriste oni koji žele svim silama osporavati druge. Čuli smo u prvom čitanju kako su

Eldad i Medad prorokovali, ali nisu bili u Šatoru. Jedan mladić ih optuži Mojsiju. Jošua traži da ih Mojsije ušutka. Mojsije je čovjek ispunjen duhom Božjim, oslobođen je zavisti i sebičnosti. Ne priječi im, dapače želi da sav narod Gospodnji postane prorok.

I u Evandjelju smo čuli kako Ivan izvješćuje Isusa da su priječili jednom koji je u njegovo ime izgonio duhove jer nije bio jedan od njegovih najbližih učenika. Isus ih poziva da mu ne brane. Ali potiče svoje učenike da oni rade na sebi. Poziva ih na rast kako ne bi došli u priliku sablažnjavati druge. Zato ih nuka na radikalni odnos prema sebi.

Jedan duhovni pisac reče: „Proročki život, tj. danas svetački život, jest osporavati sebe, a ne optuživati druge“.

Braćo i sestre, i nas Isus poziva na duhovni rast kao ne bismo sablažnjavali druge i nanosili im bolove lažima i neistinama i lošim djelima. Neka nam je svima Bog milostiv i obdari nas svojim duhom da možemo biti njegovi istinski učenici.

Molitva vjernika

Bog je svoj narod utvrdio u istini i pozvao ga na život koji vodi u vječni život. Stoga mu radosno uskliknimo:

- Gospodine, ti si naš put, istina i život.
- Gospodine, čuvaj našega papa Franju, sve naše biskupe, redovnike i redovnice da mogu svojim riječima i djelima biti svjedoci istine, molimo te.
- Gospodine, oprosti svima nama kad smo svojim riječima i djelima uvrijedili druge, posebno malene, molimo te

- Gospodine, ulij u sve nas duha istinoljubivosti, a oslobodi nas sebičnosti i oholosti, molimo te
- Gospodine, u tvojoj su ruci srca svih koji medijima šalju vijesti, daj im mudrosti da ih koriste za izgradnju dobra, pravednosti i mira, molimo te
- Gospodine, pomози nam svojim duhom da budemo poučljivi u korištenju medijskog sadržaja, da znamo razlikovati istinito od poluistinitog i lažnog, molimo te
- Gospodine, sve pokojnike iz ove župe te sve pokojne djelatnike sredstava društvenog priopćavanja koji su se trudili širiti istinu, obdari vječnim životom, molimo te

Neka, Gospodine glas nas koji te danas molimo ovdje u Žepču, uzide tvojoj dobroti. Molimo te: sjajem svoga svjetla i istine obasjaj sve narode koji sjede u sjeni smrtnoj. Po Gospodinu.

Fra Iko Skoko

KATOLICI NA RASKRIŽJU OPĆIH IZBORA U BIH

Jedna od osnovnih odlika demokracije jest moći birati svoje političke predstavnike u vlasti i moći biti biran na iste službe. No, u svijetu današnjice kada vlada diktatura relativizma, najvažnije je pitanje odgovornosti: kako onih koje se bira, tako i onih koji biraju.

Narod bira 518 nositelja mandata

U Bosni i Hercegovini se, počevši od 1990., svake četvrte godine održavaju Opći izbori. S obzirom da ih u ratu nije bilo moguće provesti 1994. to je učinjeno 1996., pa su sljedeći bili 1998. i tako redom: 2002., 2006., 2010. i 2014. Građani BiH, dakle, 7. listopada 2018. osmi put izlaze birati svoje političke predstavnike.

Prema informacijama iz Središnjeg izbornog povjerenstva broj birača za Opće izbore 2018. (sa stanjem na dan 23. kolovoza 2018.) je 3 352 933. Od toga je 2 092 336 s prostora Federacije BiH, a 1 260 597 s teritorija Republike Srpske.

Imajući u vidu složenu strukturu države nastale na temelju Dejtonskog mirovnog sporazuma, ne treba čuditi što će narod birati ukupno čak **518** nositelja mandata. I to: tri člana Predsjedništva BiH (po jednog iz svakoga od tri konstitutivna naroda); predsjednika i dva potpredsjednike RS-a; 42 zastupnika u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH – iz F BiH 28 (21 izravno a 7 su kompenzacijski mandati) te iz RS-a 14 (9 izravno i 5 kompenzacijski mandati); 98 članova Zastupničkoga doma Parlamenta F BiH (73 izravno i 25 kompenzacijski mandati); 83 poslanika u Narodnoj skupštini RS-a (63 izravno i 20 kompenzacijski mandati) te članove Skupština

deset kantona u F BiH – Kanton 1 (Unsko-sanski): 30; Kanton 2 (Posavski): 21; Kanton 3 (Tuzlanski): 35; Kanton 4 (Zeničko-dobojski): 35; Kanton 5 (Bosansko-podrinjski): 25; Kanton 6 (Srednjobosanski): 30; Kanton 7 (Hercegovačko-neretvanski): 30; Kanton 8 (Zapadnohercegovački): 23; Kanton 9 (Kanton Sarajevo): 35 i Kanton 10: 25.

Za navedena će se mjesta, prema podatcima Središnjeg izbornog povjerenstva, natjecati ukupno **128 političkih subjekta**: 58 političkih stranaka, 36 koalicija i 34 neovisna kandidata. Drugim riječima, ovjerene su 804 redovne kandidacijske liste sa **7 497 kandidata** i 73 kandidacijske liste za dodjelu kompenzacijskih mandata s ukupno 842 kandidata. U odnosu na Opće izbore 2014. broj političkih subjekata veći za 30!

Pridonijeti oblikovanju političkih rješenja

Dakle, očito je da ne manjka kandidata koji će tražiti povjerenje naroda. Međutim, postavlja se pitanje koga uistinu birati i ima li uopće smisla izlaziti na izbore. Premda se učiteljstvo Katoličke Crkve na više načina i u više navrata očitovalo o ovomu, ovdje podsjećamo na naglaske *Doktrinalne note o nekim pitanjima vezanim uz sudjelovanje katolika u političkom životu*. Riječ je o dokumentu kojega je 21. studenoga 2002. Odobrio sveti papa **Ivan Pavao II.**, a pripremio ga je tadašnji pročelnik Kongregacije za nauk vjere **Joseph kard. Ratzinger**, poslije papa **Benedikt XVI.**

Između ostaloga, tu se podsjeća kako „svojim glasom na izborima... svi mogu pridonijeti oblikovanju političkih rješenja i zakonskih odluka koje, po njihovu mišljenju, u većoj mjeri koriste općem dobru“. Citirajući pobudnicu

Christifideles laici kaže se da se „vjernici laici ne mogu nipošto odreći sudjelovanja u 'politici', to jest u mnogostrukom i raznovrsnom gospodarskom, društvenom, zakonodavnom, upravnom i kulturnom djelovanju koje teži suvislom i institucionalnom promicanju općeg dobra“ (br. 42). Što znači, katolici se ne smiju prepustiti ravnodušnosti i ne izaći na izbore. Štoviše, to je njihova dužnost koja proizlazi iz zahtjeva evanđeoskoga preoblikovanja društva. A komu dati glas? U navedenom se dokumentu kaže da oni „koji su izravno uključeni u zakonodavna predstavništva imaju 'preciznu obavezu suprotstaviti se' svakom zakonu koji napada ljudski život“. Stoga „ispravno oblikovana kršćanska savjest ne dopušta nikomu da svojim glasom podupire političke programe ili pojedini zakon koji proturječe temeljnim sadržajima vjere i morala.“ Drugim riječima, ne može se glasovati za one koji u svome programu imaju elemente suprotne katoličkim moralnim načelima utemeljenima u vjeri.

Također, ističe se da je „mir uvijek 'plod pravednosti i učinak ljubavi'; traži radikalno i potpuno odbacivanje nasilja i terorizma i zagrijeva trajno i budno zauzimanje svih odgovornih u politici“. To znači da dobro valja pogledati tko radi na izgradnji mira, a tko donosi nemir. To se pak u Bosni i Hercegovini tako zorno može vidjeti tijekom političkih predizbornih kampanja, kada pojedinci doista koriste govor mržnje kako bi ostvarili svoje interese.

Ne dozvoliti da budemo zloupotrijebljeni

Doktrinalna nota istodobno podsjeća da „vjera u Isusa Krista, koji je 'Put, Istina i Život' (Iv 14,6), zahtijeva od kršćana uložiti veće napore u izgradnju uljudbe koja će, nadahnuta na evanđelju, ponovno predložiti baštinu vrijednosti i sadržaja katoličke predaje“.

Dapače, „nedovoljno je i ograničavajuće misliti da se zauzimanje katolika u društvu može ograničiti na jednostavnu preobrazbu struktura, jer ako na osnovnoj razini nema uljudbe koja je u stanju prihvatiti, opravdati i provoditi u djelo stajališta koja proizlaze iz vjere i morala, te će promjene uvijek počivati na slabim temeljima“.

Zato, „kršćanska vjera nije nikada težila za tim da društvena i politička pitanja smjesti u strogi okvir, svjesna da u povijesnoj dimenziji u kojoj čovjek živi postoje nesavršene situacije, koje su često podložne brzim promjenama. Zbog toga je nužno da kršćanin odbaci političke stavove i djelovanja nadahnuta na utopističkoj viziji koja, izokrećući tradiciju biblijske vjere u neku vrstu profetizma bez Boga, zloupotrebljava religijsku poruku usmjeravajući savjesti prema nadi koja je u potpunosti upravljena ovozemnoj stvarnosti i lišava značenja ili reinterpretera kršćansko stremljenje prema vječnoj životu.“ Dokument stoga završava pozitivno intoniran citatom iz pobudnice *Christifideles laici*: „Neka se kršćani radije vesele što... mogu sve svoje zemaljske djelatnosti obavljati tako da ljudska, obiteljska, profesionalna, znanstvena ili tehnička nastojanja ujedinjuju u životnu sintezu s religioznim vrednotama pod čijim se uzvišenim vodstvom sve upravlja na slavu Božju“ (br 59).

Načela, dakle, postoje. To su, slikovito rečeno, naočale kroz koje katolici u svojoj konkretnoj situaciji demokratskih izbora, trebaju promatrati svijet i na osnovu tako stečene percepcije dati povjerenje onima koji to neće zloupotrijebiti.

Josip Vajdner

MOLITVA ZA NOVINARE
Sv. Franje Saleškog, zaštitnika novinara

Svemogući Bože,
Učvrsti i usmjeravaj, molimo,
Volju svih čiji je posao napisati ono što mnogi čitaju
I govoriti gdje mnogi slušaju.

Učini da budemo odvažni u suočavanju sa zlom i
nepravdom:
Puni razumijevanja i suosjećanja prema ljudskoj slabosti
Istodobno odbacujući poluistine koje obmanjuju
I iskrivljenu riječ koja kvari.

Neka moć koju imamo, za zdrave ili bolesne,
Uvijek bude korištena iskreno i hrabro,
S poštovanjem i cjelovitošću,
Tako da se zbog svega što god bude napisano, izgovoreno i
učinjeno,
Mognemo nepostidjeni susresti s Tobom licem u lice.

Po Kristu našem Gospodinu!
Amen!

Priradio: *Josip Vajdner*

NAGLASCANI DEKRETA *INTER MIRIFICA* DRUGOG VATIKANSKOG SABORA

Ove se godine, 4. prosinca navršava punih 55 ljeta od kada je papa Pavao VI. u Vatikanu 1963. potpisao dekret Drugog vatikanskog sabora koji govori o sredstvima društvenih priopćivanja, naslovljen *Inter mirifica* (*Između zadivljujućih izuma*).

Nije prvi crkveni dokument o medijima

Iako ga se često citira kao prvi crkveni dokument o sredstvima masovnih komunikacija, ipak valja spomenuti kako je prije njega katoličko učiteljstvo objelodanilo barem četiri nezaobilazna promišljanja o mass-medijima:

- *Vigilanti cura*, enciklika o filmu, pape **Pija XI.**, potpisana 29. lipanj 1936.;

- *Miranda prorsus*, enciklika o filmu, radiju i televiziji, pape **Pija XII.**, (8. rujna 1957.);

- *Boni Pastoris*, enciklika kojom se želi usavršiti i primijeniti konkretne prijedloge iz *Miranda prorsus*; te govori o ustrojstvu Papinske komisije za film, radio i televiziju (prvi stalni postkoncilski ured Sv. Stolice), pape **Ivana XXIII.**, (22. veljače 1959.); te

- *Nostra Patris*, enciklika o 25. obljetnici *Vigilanti cura*, pape Ivana XXIII., (29. lipnja 1961.).

Kroz 24 točke i dva poglavlja uz koja idu uvodne i završne napomene, *Inter mirifica* daje smjernice ponajprije katolicima i katoličkom duhovnom vodstvu kako gledati na sredstva društvenih priopćivanja te nudi poticaje kako se njima služiti.

Većina rečenoga poslije će biti razrađena u naputku Papinskog vijeće za sredstva društvenog priopćavanja, *Communio et progressio* danoga 23. svibnja 1971.

Djelotvorna pomoć ljudskom rodu

Premda bi ponajbolje bilo kada bi svaki novinar katolik našao vremena i (iznova) iščitao saborski dekret, ovdje ipak donosimo najvažnije naglaske:

„Crkvi je poznato da ta sredstva, ako se ispravno rabe, pružaju djelotvornu pomoć ljudskom rodu jer mnogo doprinose odmoru i naobrazbi duha te širenju i učvršćivanju Božjega kraljevstva; ona također zna da ih ljudi mogu upotrijebiti protiv nauma božanskog Stvoritelja i zlorabiti ih na svoju vlastitu štetu; ona dapače, osjeća materinsku tjeskobu i bol zbog šteta koje je njihova zlorabita prečesto nanijela ljudskome društvu“ (br. 2)

„Ona [Crkva] smatra svojom dužnošću da i pomoću sredstava društvenoga priopćavanja propovijeda i da ljude pouči njihovoj ispravnoj uporabi“ (br. 3)

Medijskim djelatnicima

„U ljudskom društvu, dakle, postoji pravo na informaciju o onomu što ljudi bilo pojedinačno bilo kao društvo, svaki prema svojem položaju, trebaju znati. No pravilno služenje tim pravom zahtijeva da priopćenje, s obzirom na svoj predmet, uvijek bude istinito i, uz očuvanje pravednosti i ljubavi, cjelovito“ (br. 5)

„Izvjješćivanje o čudorednom zlu i njegovo opisivanje ili prikazivanje mogu, istina, i pomoću sredstava društvenoga priopćavanja poslužiti da čovjek sebe dublje upozna i istraži, da se na svjetlo iznese i uzvisi veličina istine i dobrote, pri čemu se postižu prikladniji dramatski učinci; no svime time ipak moraju vladati čudoredni zakoni kako se dušama ne bi nanijelo više štete nego koristi“ (br.7)

Korisnicima medija

„Posebne dužnosti obvezuju sve one koji po osobnom i slobodnom izvoru primaju priopćenja koja se prenose tim sredstvima, tj. čitatelje, gledatelje i slušatelje. Ispravan izbor, naime, zahtijeva da daju prednost svemu što se odlikuje krjepošću, znanošću i umjetnošću; neka izbjegavaju ono što ima proizvodi duhovnu štetu ili je prilika za nju, što druge može lošim primjerom dovesti u opasnost ili se protivi dobrim oblicima priopćivanja, a pogoduje lošima“ (br. 8)

„Primatelji informacija, prije svega oni mlađi, neka se nauče na umjerenost i stegu u uporabi tih sredstava; uz to neka nastoje da dublje razumiju ono što gledaju, slušaju ili čitaju; neka o tom razgovaraju s odgojiteljima i stručnjacima te neka nauče oblikovati ispravan sud“ (br. 10)

„Građanska vlast... mora u skladu sa svojom zadaćom braniti i osiguravati istinsku i pravednu slobodu informiranja, koje je današnjem društvu bezuvjetno potrebno za njegov napredak... Posebno neka se pazi da se mladež zaštiti od tiska i predstava koje su štetne njihovoj dobi“ (br. 12).

Ljudima u Crkvi

„Neka sva djeca Crkve složno i dogovorno nastoje da se sredstva društvenoga priopćivanja bez oklijevanja i s najvećim marom djelotvorno upotrijebe u mnogobrojnim djelima apostolata... Neka se i laici koji rade u tim sredstvima trude da daju svjedočanstvo za Krista, u prvom redu tako da svaki stručno i u apostolskom duhu vrši svoj posao te, štoviše, neposredno sa svoje strane pomaže pastoralno djelovanje Crkve“ (br. 13).

Priradio: *Josip Vajdner*